27.11.2024

Eduskunnan hallintovaliokunta
Valiokuntaneuvos Henri Helo
HaV@eduskunta.fi

Asia: HE 192/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Porvoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen. Lausunto on valmisteltu viranhaltijavalmisteluna kaupungin Elinkeinot, työllisyys ja kotoutuminen -palvelualueella.

Porvoon kaupunki esittää huolensa hallituksen esitykseen leikata merkittävästi kotoutumisen edistämisen rahoitusta sekä lisätä maahanmuuttoa rajoittavia tavoitteita.

Porvoon kaupunki painottaa, että valtion budjetin 58 miljoonan euron säästöt kohdistuvat kokonaisuudessaan kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitukseen, jolla on ensisijaisesti järjestetty palveluita, ei hallinnollisia toimintoja.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksen tavoitteena on panostaa kotoutumisen alkuvaiheeseen, jotta maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen nopeutuisi ja toimeentulotukiriippuvuus vähenisi. Porvoon kaupunki katsoo, että tavoitteina nämä ovat kannatettavia. Leikkaukset rahoituksessa ja korvausaikojen lyhentäminen eivät kumminkaan tue näitä tavoitteita.

Valtion kunnille maksaman laskennallisen korvauksen turvin on järjestetty laajasti kotoutumista tukevia palveluita erilaisista syistä kuntaan muuttaville maahanmuuttajille. Leikkausten seurauksena kuntien taloudelliset mahdollisuudet edistää kotoutumista heikkenevät, ja vaikutukset kuntien ja koko yhteiskunnan kannalta voivat olla merkittäviä. Kotoutumispalveluiden vähentäminen luo merkittävän riskin alueellisen segregaation voimistumiselle, lasten tilanteen huonontumiselle ja oppimistulosten heikkenemiselle, maahanmuuttajien työttömyyden kasvulle, perheiden huono-osaisuuden lisääntymiselle sekä mielenterveysongelmien yleistymiselle. Mikäli maahanmuuttajien työllistyminen vaikeutuu, vaikeutuu myös yrityskentän työvoiman saanti, joka jo nyt on ikärakenteemme takia mittavasti heikentynyt. Nämä muutokset heikentävät siis yrityskentän toimintaedellytyksiä, ja sitä kautta iskevät maan kilpailukykyyn.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta

Porvoon kaupunki toteaa, että asetuksessa ehdotetut kuntien tehtävien vähennykset tai poistot ovat täysin epäsuhtaisia esitettyjen laskennallisten korvausten leikkausten kanssa. Korvauksien leikkaukset ovat merkittäviä kuntatalouden kannalta, kun taas tehtävien vähennykset ovat korkeintaan marginaalisia. Monissa tapauksissa muutokset eivät vähennä kotoutumiseen liittyviä tehtäviä lainkaan.

Laskennallisten korvausten leikkaukset, yhdessä jo päätettyjen korvausajan lyhentämisten ja tulkitsemiskustannusten korvausten heikennysten kanssa, heikentävät kuntien mahdollisuuksia tarjota maahanmuuttajille kotoutumista tukevia palveluja. Vaikka korvaukset heikkenevät, kunnilla on edelleen velvollisuus huolehtia esimerkiksi asiakkaan oikeudesta tulkkaukseen. Tämä esitys heikentää merkittävästi sekä kotoutujien palveluita että kuntien taloutta, ja se käytännössä siirtää kotoutumiskustannuksia valtiolta kunnille.

Porvoon kaupunki katsoo, että jatkuvat muutokset kotoutumislainsäädännössä ja sen rahoituksessa tekevät vastuullisen ja pitkäjänteisen kotoutumistyön erittäin haastavaksi.

Erityisen paljon leikkaukset kohdistuvat alle 7-vuotiaisiin lapsiin. Varhaiskasvatuksella on keskeinen merkitys maahanmuuttajalapsen kotoutumisessa, ja laskennallisten korvausten leikkaaminen vaarantaa kuntien kyvyn tarjota kotoutumispalveluita.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Lausuttavana olevan esityksen mukaan laskennallisten korvausten merkittävää alennusta perustellaan normien purulla.

13 § 3 mom.

Esityksen mukaan laista kumottaisiin kunnan velvollisuus laatia asiakirja kunnan kotoutumisohjelmasta.

Kunnan kotoutumisohjelma-asiakirjan laadinta ei lakiesityksen muodossa aiheuta kunnille erityistä hallinnollista työtä, jonka poisjättäminen voisi tuoda toivottuja säästöjä. Kotoutumisohjelma palvelee kunnan kotoutumisprosessia ja poikkihallinnollista yhteistyötä ja on kotoutumisen edistämisessä konkreettinen työväline, joka on jo nyt laajasti käytössä.

Velvoitteen kumoamista ei voida pitää aidosti normin purkuna, eikä sillä voida perustella korvaustason laskua.

15 §

Esityksen mukaan monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia koskeva pykälä kumottaisiin kokonaisuudessaan.

Porvoon kaupunki toteaa, että ajatus päällekkäisten tehtävien karsimisesta ja kuntien hallinnollisen taakan keventämisestä on sinänsä kannatettava. Luopumalla monialaisista osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista ja monialaisista kotoutumissuunnitelmista ei poisteta kuntien lakisääteistä vastuuta tehdä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviota tai kotoutumissuunnitelmaa. Myös sosiaalihuoltolaki asettaa hyvinvointialueille lakisääteisiä velvoitteita suunnitelmien laatimiseen. Tämä tarkoittaa, että suunnitelmien määrä ja työmäärä pysyvät samoina, vaikka korvaukset vähenevät, eikä yhteistyön kautta odotettuja säästöjä synny. Kunnan näkökulmasta kyseessä ei siis ole kustannussäästöjä tuottava norminpurku, jolla voitaisiin perustella laskennallisten korvausten korvaustason leikkausta.

17 §

Esityksen mukaan monialaista kotoutumissuunnitelmaa koskeva pykälä kumottaisiin kokonaisuudessaan.

Samoin kuin monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen osalta monialaisista kotoutumissuunnitelmista luopuminen ei tuota kunnille kustannussäästöjä, koska kunnille jää edelleen velvoite tehdä ao. asiakasryhmille perusmuotoinen kotoutumissuunnitelma.

Porvoon kaupunki katsoo, että kuntien osalta monialaisista kotoutumissuunnitelmista luopuminen ei ole sellainen normin purku, jolla voidaan perustella laskennallisten korvausten korvaustason leikkausta.

21 §

Perheen kotoutumissuunnitelmaa koskeva pykälä esitetään poistettavaksi kokonaisuudessaan.

Porvoon kaupunki pitää kannatettavana perheiden kotoutumissuunnitelmaa koskevan säätelyn poistamista. Tilanteissa, joissa perheen kotoutumissuunnitelma olisi tarpeen laatia, ovat sosiaalipalvelut ja niiden asiakassuunnitelmat luontevin vastuutaho. Perheen kotoutumissuunnitelmien olisi todennäköisesti laadittu kunnissa tosiasiallisesti varsin vähän. Tämän vuoksi on vaikea nähdä niistä luopumista sellaisena kuntien tehtävien vähentämisenä, jonka vuoksi laskennallisten korvausten laskemiselle olisi perusteita.

48 §

Pykälässä esitetään poistettavaksi kunnan velvollisuus perustaa maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä.

Kotoutumisen edistämiseksi alueella kuntien on välttämätöntä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja vahvistaa asiakasohjausta palvelutarvetta vastaavien palvelujen piiriin.

Porvoon kaupunki toteaa, että yhteistyöryhmää koskevan pykälän poistaminen ei vähennä kunnassa tehtävän suunnittelun ja yhteistyön määrää, jonka merkitys tosiasiassa kasvaa uuden kotoutumislain myötä. Pykälän poistaminen ei siten ole sellaista normin purkua, jolla voidaan perustella laskennallisten korvausten vähentämistä.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Ehdotuksessa perustellaan laskennallisten korvausten korvaustason merkittävää laskemista kuntien ja hyvinvointialueiden suunnittelu-, kehittämis- ja seurantatehtävien keventämisellä. Esityksessä katsotaan, että ne vähentävät byrokratiaa ja tehostavat resurssien käyttöä.

Esityksessä ehdotetaan, että kotoutumislain 45 §:ssä mainittuja kunnalle asetettuja velvoitteita karsitaan ja kevennetään. Esityksen mukaan kunnilta poistuisi yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisen suunnittelusta ja kehittämisestä. Esityksen mukaan 45 §:n 2 momentti kumotaan. Kunnan ei tarvitsisi kirjata tai raportoida maahanmuuttajien työllisyyttä, koulutusta, hyvinvointia ja terveyttä, asumista, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuuksia sekä hyvin väestösuhteiden edistämisen tavoitteita tai niitä tukevia toimenpiteitä, vastuutahoja, yhteistyötä tai seurantaa.

Porvoon kaupunki katsoo, että kotoutumislain 45 §:n 2 momentin mukaiset toimet ovat kunnan kotoutumisen strategisen ohjaamisen ydintehtäviä ja niistä luopumisella olisi vakavia vaikutuksia kotoutumisen edistämiseen ja sen vaikuttavuuteen. Kuntalain mukaan kunnan talousarvion tulee perustua kunnan strategiaan.

On vaikea nähdä miten kotoutumisen kokonaiskuvan muodostaminen, siihen liittyvät tavoitteet, mittarit ja seuranta voisivat olla toimintaa, joista luopuminen tehostaa kotoutumista tukevien ja edistävien resurssien käyttöä. Näistä tehtävistä luopuminen on kotoutumiseen vastuullisesti suhtautuvan kunnan kannalta mahdotonta, eikä esitetyillä muutoksilla voida perustella laskennallisten korvausten tason leikkauksia.

Jenny Broberg

Porvoon kaupunki, Elinkeinot, työllisyys ja kotoutuminen